

PM 2007 RIII (Dnr 303-2122/07)

GMO (Genetiskt Modifierade Organismer) -skador i naturen och Miljöbalkens försäkringar (SOU 2007:21)

Remiss från Miljödepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen GMO-skador i naturen och Miljöbalkens försäkringar överlämnas och återopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Ulla Hamilton anför följande.

Ärendet

Stockholms stad har fått rubricerat delbetänkande på remiss till den 1 oktober 2007. Hela delbetänkandet finns att läsa på [www.regeringen.se/publikationer sök på SOU 2007:21](http://www.regeringen.se/publikationer_sok_på_SOU_2007:21). Regeringen har 18 november 2004 gett Miljöansvarsutredningen, i uppdrag att utreda hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/34/EG, miljöansvarsdirektivet, kan genomföras i svensk rätt och göra en översyn av miljöskadeförsäkringen och saneringsförsäkringen. Delbetänkandet "Ett utvidgat miljöansvar (SOU 2006:39)" har tidigare redovisats. I föreliggande slutbetänkande redovisas de återstående delarna av utredningsuppdraget som handlar om avhjälpande åtgärder och skadestånd vid GMO-skador på den biologiska mångfalden samt en översyn av miljöskade- och saneringsförsäkringen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Stadsledningskontoret motsätter sig att kommunen kostnadsfritt föreslås fortsätta ha ansvaret för att ej betalade ersättningar till miljöskade- och saneringsförsäkringen drivs in till staten.

Exploateringsnämnden är kritisk till förslaget och påpekar att vad som menas med skada på den biologiska mångfalden måste definieras närmare för att ett avhjälpandeansvar kan komma i fråga. Nämnden anser att förslaget att överföra nuvarande försäkringslösning till en statlig myndighet inte kommer att medföra effektivare administration. Kontoret anser slutligen att behovet av en dy l försäkring måste ifrågasättas och anser att man bör överväga att utmönstra kap. 33 i miljöbalken.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden tillstyrker förslagen till regleringen om GMO-skador under förutsättning att möjligheten att lägga större ansvar på tillverkaren i förhållande till användaren utreds. Nämnden ser positivt på förslaget att ersätta nuvarande försäkringslösning med en myndighetslösning men avstyrker att kommunerna skall ha ansvaret för uppbörden i den nya ersättningsförordningen.

Mina synpunkter

Utredarna har på ett mycket belysande sätt beskrivit svårigheten att avhjälpa, ersätta och kompensera skador på den biologiska mångfalden. Vad gäller GMO-skador kan de också vara svåra att upptäcka.

Jag instämmer i utredningens förslag att det bör införas en skyldighet att avhjälpa skador på den biologiska mångfalden. Detta förutsätter dock att det finns klara regler för vad som menas med en skada på den biologiska mångfalden och hur detta skall bedömas. Detta saknas i dagsläget, men en viss klarhet kommer, enligt utredningen, att uppnås genom att EU:s miljöansvarsdirektiv införs i svensk lag. I detta sammanhang är det viktigt att direktivet införs utan att svenska särbestämmelser inarbetas i lagförslaget. Detta är särskilt viktigt med hänsyn till att utredningen föreslår en långtgående delegation till tillsynsmyndigheten att kunna ingripa med åtgärdsföreläggande som i det enskilda fallet behövs för ett skäligt avhjälpande av skada på den biologiska mångfalden. Genom utredningens förslag till omformulering av 2 kap 8 § miljöbalken utvidgas möjligheten till myndighetsingripande och avhjälpandeansvaret begränsas inte till skador som enligt lagstiftningens definition och miljöansvarsdirektivet betraktas som *allvarliga miljöskador*. Förutsägbarhet är ett viktigt krav på ett regelverk, dels för att skapa trovärdighet och dels för att verksamhetsutövaren inte i efterhand ska drabbas av myndighetsingripande. Det är en stor brist att denna problematik inte finns belyst i utredningen.

Miljöansvarsdirektivet handlar om att med hjälp av olika juridiska instrument utkräva ansvar och straffavgifter när skadan på den biologiska mångfalden har uppkommit. Fokus ligger på användare och tillsynsmyndigheter i utredningen men berör inte tillverkarnas ansvar. Utredarna konstaterar att det ligger utanför utredningsuppdraget att föreslå ändringar som skulle lägga ett större ansvar på tillverkarna, (se sidan 111). Jag instämmer med miljö- och hälsoskyddsnämnden som föreslår att utredarna får ett tilläggsuppdrag att utreda detta. Det hade varit värdefullt om det intrikata samband som finns mellan GMO-tillverkarnas skyddsanvisningar och produktansvar samt användarnas skyddsanvändningsansvar hade gått att reglera i skadeståndsmässigt. Erfarenheterna av kemikaliehanteringen vid Hallandsåsen, från tiden före miljöbalkens införande, är ett exempel som inte bör få upprepas på området GMO. I det fallet föll ansvaret inte främst på tillverkarna av Rhoca Gil utan användaren (Skanska). Sverige kan med det traditionella synsättet komma att stå ”instrumentellt naket” om/när en multinationell tillverkare intensivt marknadsför GMO och kemiska produkter i en situation där en stor del av ansvaret vid skada faller på användarna och tillsynsmyndighet.

Förslaget till miljövärdesersättning innehåller stora oklarheter som är förenat med när detta kan tillämpas. Det är vid sidan om miljövärdesersättning viktigt att också ytterligare skärpa kraven vid utveckling av genetiskt modifierade produkter, tillståndsgivning då produkter släpps ut på marknaden (inklusive sådana som idag inte omfattas av lagstiftningen), samt användning av dessa produkter. Riksrevisionen har som nämns i utredningen, funnit att myndigheternas riskbedömningar och avvägningar vid utveckling och användning av genetiskt modifierade organismer inte är så bred och ingående som miljöbalken kräver, bl.a. enligt hänsynsreglerna i 2 kap.

Jag delar utredningens analys att miljöskade- och saneringsförsäkringen fungerat dåligt. Utvärderingen av miljöskadeförsäkringen visar att den har tillämpats i mycket liten utsträckning eller vid tre tillfällen under 18 år och till ett samlat belopp av 363 000 kronor. Saneringsförsäkringen uppvisar också ett lågt utnyttjande men här har drygt 6,1 mnkr utbetalats vid 12 tillfällen under de 8 år som försäkringen har funnits. Det är dock uppenbart att dessa försäkringar inte levt upp till förväntningar som funnits en gång i tiden. Mot denna bakgrund finns det starka skäl att ifrågasätta

behovet av dessa två försäkringar. Den utvärdering som utredaren företagit visar att det finns sakliga argument för att försäkringen inte kommit till större tillämpning.

Om det ändå är så att försäkringarna ska finnas kvar är det av stor vikt att det nya systemet byggs upp så att utbetalningar verkligen kommer till stånd när skada skett eller förebyggande åtgärder utförs för att avvärja hot om miljöskada. Det har varit svårt att utifrån utredningen bedöma om förslaget löser problemet med att medel mycket sällan utbetalats. Försäkringssystemet i dess nuvarande form bör i alla händelser avvecklas. Inte minst därför att i det nuvarande systemet fungerar tillsynsmyndigheterna – kostnadsfritt för försäkringsföretaget – som indrivningsorgan för försämliga premiebetalare. Jag instämmer helt med stadens remissinstanser som starkt reagerar mot att denna ordning föreslås gälla även i den föreslagna s.k. myndighetslösningen. Stockholms stad avstyrker därför också kategoriskt 4 § förslaget till ersättningsförordning (sidan 39 i utredningen). Beslutsmyndigheten – med egna befogenheter – är självfallet den naturliga uppborgsmyndigheten. Det finns ingen anledning till att nästan 300 små tillsynsavgiftsfinansierade kommunala organ ska finansiera ett sådant typiskt statligt intresse.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen GMO-skador i naturen och Miljöbalkens försäkringar överlämnas och åberopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 13 september 2007

ULLA HAMILTON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Sammanfattning - Betänkandet GMO-skador i naturen och Miljöbalkens försäkringar (SOU 2007:21)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Miljöpartiet de Gröna lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vänsterpartiet anser att EU ska vara en GMO-fri zon, och vi motsätter oss därför de försöksodlingar med GMO som finns i Sverige och EU. När nu GMO redan finns i begränsade områden är det av största vikt att det finns en tydlig i lagstiftning som gör det möjligt ställa en utövare till svars för eventuella skador på den biologiska mångfalden orsakade av GMO.

ÄRENDET

Stockholms stad har fått rubricerat delbetänkande på remiss till den 1 oktober 2007. Hela delbetänkandet finns att läsa på www.regeringen.se/publikationer_sök_på_SOU_2007:21. Regeringen har 18 november 2004 gett Miljöansvarsutredningen, i uppdrag att utreda hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/34/EG, miljöansvarsdirektivet, kan genomföras i svensk rätt och göra en översyn av miljöskadeförsäkringen och saneringsförsäkringen. Delbetänkandet "Ett utvidgat miljöansvar (SOU 2006:39)" har tidigare redovisats. I föreliggande slutbetänkande redovisas de återstående delarna av utredningsuppdraget som handlar om avhjälpan åtgärder och skadestånd vid GMO-skador på den biologiska mångfalden samt en översyn av miljöskade- och saneringsförsäkringen.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret konstaterar att utredningens förslag troligtvis kommer att innebära ekonomiska konsekvenser för staden. Stadsledningskontoret motsätter sig att kommunen som tillsynsmyndighet kostnadsfritt föreslås fortsätta ha ansvaret för att ej betalade ersättningar till miljöskade- och saneringsförsäkringen drivs in till staten. Stadsledningskontoret stödjer i övrigt den så kallade myndighetslösningen där ersättningsreglerna föreslås administreras av en statlig myndighet.

Stadsledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att godkänna remissvaret med vad som anförs i tjänsteutlåtandet och i Miljö- och hälsoskyddsnämndens yttrande.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23:e augusti 2007 att som svar på remissen överlämna och återropa exploateringskontorets tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten Emilia Hagberg (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Ann-Margarethe Livh (v), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Torkel Tigerschiöld (mp), *bilaga 1*.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret instämmer i utredningens förslag att det bör införas en skyldighet att avhjälpa skador på den biologiska mångfalden. Detta förutsätter dock att det finns klara regler för vad som menas med en skada på den biologiska mångfalden och hur detta skall bedömas. Detta saknas i dagsläget, men en viss klarhet kommer, enligt utredningen, att uppnås genom att EU:s miljöansvarsdirektiv införs i svensk lag. I detta sammanhang vill kontoret framhålla att direktivet bör införas utan att svenska särbestämmelser inarbetas i lagförslaget. Detta är

särskilt viktigt med hänsyn till att utredningen föreslår en långtgående delegation till tillsynsmyndigheten att kunna ingripa med åtgärdsföreläggande som i det enskilda fallet behövs för ett skäligt avhjälpande av skada på den biologiska mångfalden. Denna typ av myndighetsbeslut måste kunna förutses av en verksamhetsutövare för att inte i efterhand drabbas av myndighetsingripande. Denna problematik finns inte belyst i utredningen.

Förslaget till miljövärdesersättning avstyrks med hänsyn till de stora oklarheter som är förenat med när detta kan tillämpas.

Miljöskadeförsäkringen infördes i svensk miljö rätt 1989 och saneringsförsäkringen 1999 genom kap. 33 i den då nya miljöbalken. Det är ingen tvekan att dessa båda lagrum infördes som en följd av BT-Kemiskandalen på 1970-talet. BT-kemi i Teckomatorp var ett företag som tillverkade bekämpningsmedel. Verksamheten uppmärksammades när en handelsträdgård fick vissa växter förstörda genom att vattnet nedströms fabriken innehöll bekämpningsmedel. Dessutom visade tillkommande undersökningar att fabriksområdet utnyttjas som deponi för tunnor innehållande olika substanser och restprodukter. Företaget gick i konkurs och naturvårdsverket fick genom det s.k. B 13-anslaget bekosta olika utredningar som genomfördes och genom det s.k. efterbehandlingsanslaget även slutlig sanering som pågår under 2007.

Skandalen blev mycket uppmärksam och det var en allmän uppfattning bland miljöintressenter att denna typ av upptäckter skulle bli mycket vanliga i framtiden. Miljöskadeförsäkringen avsåg att skydda enskilda och mindre företag mot skador och saneringsförsäkringen för att bekosta saneringsåtgärder. I båda fallen skall försäkringen träda in när det inte finns någon verksamhetsutövare med betalningsförmåga och avsikten är att ekonomiskt skydda enskilda och myndigheter.

Utvärderingen av miljöskadeförsäkringen visar att den har tillämpats i mycket liten utsträckning eller vid tre tillfällen under 18 år och till ett samlat belopp av 363 000 kronor. Saneringsförsäkringen uppvisar också ett lågt utnyttjande men här har drygt 6,1 mnkr utbetalats vid 12 tillfällen under de 8 år som försäkringen har funnits. Det är dock uppenbart att dessa försäkringar inte levt upp till förväntningar som funnits en gång i tiden.

Kontoret finner mot denna bakgrund att det finns starka skäl att ifrågasätta behovet av dessa två försäkringar. Den utvärdering som utredaren företagit visar att det finns sakliga argument för att försäkringen inte kommit till större tillämpning. Bland sådana argument kan nämnas att flertalet skador uppkommit före lagens tillkomst och därför inte är ersättningsberättigade, det finns en verksamhetsutövare som har betalningsförmåga eller sökanden har inte kunnat lämna korrekta besked som underlag till beslut.

Den situation som rådde på 1970-talet med bristande möjligheter att åtgärda miljöskador och genomföra efterbehandling har också avsevärt stärkts genom kompletteringar av miljölagstiftningen och genom miljöbalken. Bland annat ställs det i vissa förordningar krav på att lämna finansiell säkerhet för efterbehandling och återvinning vid en eventuell konkurs. Enligt miljöbalken gäller för vissa verksamhetsutövare som förutsättning för tillstånd en skyldighet att ställa säkerhet för ett framtida efterbehandlingsansvar. Miljömyndigheternas tillsynsresurser har byggts ut kraftigt under 2000-talet liksom tillståndsprövningens omfattning.

Det låga utnyttjandet av försäkringarna har inneburit att försäkringspremierna har kraftigt minskat under försäkringsperioden. Enligt uppgifter i utredningen betalar försäkringstagarna in ca 7 mnkr per år. Denna summa kan jämföras med Naturvårdsverkets anslag för efterbehandling av förorenade områden vilket har uppgått till mellan 300 och 400 mnkr per år sedan flera år. Näringslivet och kommuner beräknas avsätta minst motsvarande belopp per år till efterbehandlingsåtgärder. Det är uppenbart att försäkringssystemet saknar ekonomisk betydelse för möjligheten att genomföra efterbehandlingsåtgärder.

Utredningen föreslår att ersättningsregleringen utvidgas i vissa avseenden och att huvudansvaret överförs till en statlig myndighet. Kontoret anser inte att man med en ny statlig myndighet uppnår miljöfördelar utan riskerar att skapa större administration.

Miljöbalken med tillhörande förordningar har blivit alltmer svåröverblickbar trots ansträngningar bl.a. genom miljöbalkskommitténs arbete, att förenkla och underlätta tillämpningen. Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att se över och förenkla regelverket inom miljö rättens område. Kontorets förslag att avveckla kapitel 33 MB ligger i linje med detta och innebär inte några negativa effekter för miljön.

I andra hand bör en försäkringslösning väljas, men med ett utvidgat tillämpningsområde enligt förslaget i utredningen.

Miljö- och hälsoskyddsämnden

Miljö- och hälsoskyddsämnden beslutade vid sitt sammanträde den 28 augusti 2007 enligt förvaltningens förslag att

1. tillstyrka förslagen till reglering av GMO-skador i huvudsak under förutsättning att utredarna får ett tilläggsuppdrag att utreda möjligheten att lägga större ansvar på tillverkaren i förhållande till användaren
2. tillstyrka förslaget att nuvarande försäkringslösning för miljöskador och sanering ersätts av den s.k. myndighetslösningen där ersättningsreglerna administreras av en statlig myndighet
3. kategoriskt avstyrka förslaget i den s.k. myndighetslösningen, att kommunerna ska ha ansvaret för uppböden i den nya ersättningsförordningen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Stellan Hamrin (v) och vice ordföranden Åsa Romson (mp), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Utredarna har på ett mycket belysande sätt beskrivit svårigheten att avhjälpa, ersätta och kompensera skador på den biologiska mångfalden. Vad gäller GMO-skador kan de också vara svåra att upptäcka. Miljöansvarsdirektivet handlar om att med hjälp av olika juridiska instrument utkräva ansvar och straffavgifter när skadan på den biologiska mångfalden har uppkommit. Fokus ligger på användare och tillsynsmyndigheter i utredningen. Förvaltningens reflektion är att tonvikten borde flyttas från användarnas ansvar vid utsläpp av GMO, miljöfarliga ämnen m.m. till tillverkarnas ansvar.

Förvaltningen uppmärksammar att utredarna konstaterar att det ligger utanför utredningsuppdraget att föreslå ändringar som skulle lägga ett större ansvar på tillverkarna, (se sidan 111). Förvaltningen föreslår att utredarna får ett tilläggsuppdrag att utreda detta.

Förvaltningen menar att det hade varit värdefullt om det intrikata samband som finns mellan GMO-tillverkarnas skyddsanvisningar och produktansvar samt användarnas skyddsanvändningsansvar hade gått att reglera i skadeståndsmässig. Erfarenheterna av kemikaliehanteringen vid Hallandsåsen, från tiden före miljöbalkens införande, är ett exempel som inte bör få upprepas på området GMO. I det fallet föll ansvaret inte främst på tillverkarna av Rhoca Gil utan användaren (Skanska). Förvaltningen menar att Sverige med det traditionella synsättet kan komma att stå ”instrumentellt naket” om/när en multinationell tillverkare intensivt marknadsför GMO och kemiska produkter i en situation där en stor del av ansvaret vid skada faller på användarna och tillsynsmyndighet.

Förvaltningen anser även att Sverige bör driva en mycket restriktiv hållning till GMO inom EU.

Skyldighet att avhjälpa skador på den biologiska mångfalden

Förvaltningen anser att miljöansvarsutredningens förslag att avhjälpandeansvaret vid GMO-skador i naturen inte bör begränsas till fall där bedömningen är *allvarlig miljöskada*. Förvaltningen anser att miljöansvarsutredningens förslag att förtydliga det allmänna avhjälpandeansvaret (2 kap. 8§ miljöbalken) i grunden är bra. Syftet är att tillsynsmyndigheten ska kunna utfärda åtgärdsförelägganden när skador uppstått på den biologiska mångfalden orsakade av genetiskt modifierade organismer och att avhjälpandeansvar utkrävs även om skadan inte bedöms vara *allvarlig miljöskada*.

Förvaltningen har tagit del av dels lagförslag i Miljöansvarsutredningens betänkande – Ett utvidgat miljöansvar (SOU 2006:39) och dels de lagändringar som träder i kraft 1 augusti 2007. Lagändringarna innebär bl.a. att *allvarlig miljöskada* är skada på den biologiska mångfalden av arter och naturliga livsmiljöer som skyddas enligt Natura 2000 (7. kap. 27§ första stycket 1 eller 2 i miljöbalken) samt arter, viloplats och fortplantningsområden som skyddas enligt av 8 kap. 1§ eller 2§ miljöbalken. Man kan notera att Miljöansvarsutredningens

förslag hade en bredare definition, nämligen ”den biologiska mångfalden av arter och naturliga livsmiljöer som skyddas enligt miljöbalken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken”.

Skador på arter (även rödlistade arter) och naturmiljöer i ett naturreservat skyddat enligt 7 kap. miljöbalken men som inte är Natura 2000-område, eller har arter som omfattas enligt 8 kap. 1 § eller 2 § miljöbalken skulle till exempel ej omfattas av avhjälpandeansvar om ansvaret begränsades till att gälla vid *allvarlig miljöskada*. Förvaltningen anser att det ska gå att utkräva avhjälpandeansvar när genetiskt modifierade organismer orsakat skada även på arter och livsmiljöer som ej omfattas av Natura 2000 eller områden och arter skyddade enligt 8 kap. 1 § eller 2 § miljöbalken.

Dessutom kan skada på ”vanlig natur” orsakad av genetiskt modifierade organismer givetvis på sikt skada biologisk mångfald i Natura 2000 områden eller de andra särskilt skyddade arterna och livsmiljöerna.

Miljövärdesersättning

Förvaltningen anser liksom utredarna att det är svårt att upptäcka GMO-skador i naturen och att man kan tänka sig att sådan skada är svår att avhjälpa eller kompensera. Av den anledningen föreslås en form av miljöskadestånd, kallad miljövärdesersättning. Förvaltningen tillstyrker förslaget. Det är vid sidan om miljövärdesersättning viktigt att också ytterligare skärpa kraven vid utveckling av genetiskt modifierade produkter, tillståndsgivning då produkter släpps ut på marknaden (inklusive sådana som idag inte omfattas av lagstiftningen), samt användning av dessa produkter. Riksrevisionen har som nämns i utredningen, funnit att myndigheternas riskbedömningar och avvägningar vid utveckling och användning av genetiskt modifierade organismer inte är så bred och ingående som miljöbalken kräver, bl.a. enligt hänsynsreglerna i 2 kap.

Miljöskadeförsäkring och saneringsförsäkring

Förvaltningen delar utredningens analys att miljöskade- och saneringsförsäkringen fungerat dåligt. Försäkringssystemet i dess nuvarande form bör avvecklas. Inte minst ogillar förvaltningen det nuvarande systemet att tillsynsmyndigheterna – kostnadsfritt för försäkringsföretaget – ska fungera som indrivningsorgan för försumliga premiebetalare. Förvaltningen reagerar därför starkt på att denna ordning föreslås gälla även i den föreslagna s.k. myndighetslösningen. Förvaltningen avstyrker därför också kategoriskt 4 § förslaget till ersättningsförordning (sidan 39 i utredningen). Beslutsmyndigheten – med egna befogenheter – är självfallet den naturliga uppbördsmyndigheten. Det finns ingen anledning till att nästan 300 små tillsynsavgiftsfinansierade kommunala organ ska finansiera ett sådant typiskt statligt intresse. Förvaltningen stödjer i övrigt den s.k. myndighetslösningen där ersättningsreglerna föreslås administreras av en statlig myndighet förslagsvis SGU och Naturvårdsverket.

Det har varit svårt att utifrån utredningen bedöma om förslaget löser problemet med att medel mycket sällan utbetalats. Det är av stor vikt att det nya systemet byggs upp så att utbetalningar verkligen kommer till stånd när skada skett eller förebyggande åtgärder utförs för att avvärja hot om miljöskada.

RESERVATIONER M M

Exploateringsnämnden

Reservation anfördes av ledamoten Emilia Hagberg (mp) och
Ersätтарыtrande gjordes av Torkel Tigerschiöld (mp) enligt följande yrkande.

Att lämna förslaget utan eget ställningstagande.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Ann-Margarethe Livh (v) enligt följande.

Vänsterpartiet anser att EU ska vara en GMO-fri zon, och vi motsätter oss därför de försöksodlingar med GMO som finns i Sverige och EU. När nu GMO redan finns i begränsade områden är det av största vikt att det finns en tydlig lagstiftning som gör det möjligt att ställa en utöware till svars för eventuella skador på den biologiska mångfalden orsakade av GMO.

Miljö- och hälsoskyddsämnden

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Stellan Hamrin (v) och vice ordföranden Åsa Romson (mp) enligt följande.

Vänsterpartiet anser att EU ska vara en GMO-fri zon, och vi motsätter oss därför de försöksodlingar med GMO som finns i Sverige och EU. När nu GMO redan finns i begränsade områden är det av största vikt att det finns en tydlig i lagstiftning som gör det möjligt ställa en utöware till svars för eventuella skador på den biologiska mångfalden orsakade av GMO.